

Doppingellenes küzdelem a magyar jogi szabályozás tükrében

ÁBRAHÁM ATTILA

Tanulmányom témaválasztását a doppingesetek számának utóbbi évtizedekben tapasztalható növekedése váltotta ki. A sportágak feltárt és lappangó át-fertőzöttsége jelentős mértékben növekedett. Új és újabb szerek, eljárások, módszerek kerültek napvilágra, amelyeket enyhe fáziskéséssel követett a kimutathatóságukra alkalmas tesztek kifinomultabb rendszere. Sokan – köztük én is – úgy gondolják, hogy a sport halálát jelenti, jelentheti, amennyiben nem lehet háttérbe szorítani a tiltott teljesítményfokozók használatát. A másik – igaz szélsőséges – lehetőség, hogy feladjuk a doppingellenes küzdelmet, és a teljes szabadságot biztosítjuk a cél, az eszköz és a szentesítés közhelyes igazságának érvényesüléséhez. Az azonban már egy másik sport lesz vagy lehet, amit végig kell gondolnia mindenkinek: szerepet kíván-e benne vállalni. Jelenleg még az ember, az egészség és a tisztességes versengés számítanak védendő értékeknek. A tanulmány keresi a doppingellenes küzdelem jogi lehetőségein belül azokat a pontokat, ahol a szabályozást még finomítani kellene, lehetne.

Szükséges tisztázni a csalás és a dopping viszonyát. A sport területén alap-elveként leszögezhetjük: minden dopping csalás, de nem minden csalás dopping. A probléma sem új keletű. Már az ókori olimpiákon is megjelent a tisztességtelen versengés, a csalás, illetve annak speciális esete, a doppingolás. Csalásként például a birkózók néha olajjal kenték be testüket, hogy kisebb esélye legyen az ellenfélnek fogást találni rajtuk. Ez ma sem számít doppingnak, de a birkózás versenyszabályai tiltják, amelyet a mérkőzésvezető ellenőríz a jelenkorban is, egyszerű tapintással. Az ókori olimpiákon a dopping használatának elkerülése érdekében elkülönítették a versenyzőket a játékok kezdete előtt 4–6 hétre. Természetesen, a dopping szabályozása korántsem volt annyira kimódolt, kidolgozott, mint napjainkban.

A modern értelemben vett dopping először a XIX–XX. század fordulóján került említésre, a La Manche-csatorna átúszásával összefüggésben. Gyanítható, hogy az orvoslás, a gyógyszeripar fejlődése, a gyógyszerek szintetizálásának idejével esik egybe a gyógyszerek más típusú hasznosítása...¹ Az újkori olimpiák történetében rögtön az első athéni rendezésűn feljegyeztek csalást. Maratoni futásban az egyik görög versenyzőt – Spiridon Belokas-t – kocsival vitték. Az első ismertté vált serkentőszer-használatra a St. Louis-i olimpián (1904) került sor, maratoni futásban. A feljegyzések a futás során alkalmazott tudatos ellátásként említik. Ellátásként alkoholt és sztrichint kapott a versenyző. Túlélte, bár a sztrichnin mérég. Feltehetően ez is közrejátszott abban, hogy a Nemzetközi Atlétikai Szövetség 1928-ban megtiltotta a stimulánsok használatát. A példát több nemzetközi sportági szövetség követte. A doppingellenőrzés kidolgozatlansága miatt azonban ezek a kezdeményezések nem jártak túl nagy sikerrel.² A 30-as években kifejlesztett hormonkészítmények és egyéb

¹ http://www.mob.hu/engine.aspx?page=ShowContent2&content=mgr_belső_dopping_hogy2_html (2011. január 17.).

² Lukács András: Dopping életre halálra http://www.hetek.hu/sport/200408/dopping_életre_halálra. (2011. január 17.). Továbbiakban: Lukács András: Dopping életre halálra.

stimulánsok tovább rontották a helyzetet. Az 1960-as római olimpián egy dán kerékpáros – Knud Enemark Jensen – halálát követő boncolás mutatott ki amfetamint a sportoló szervezetében. A sportoló halála fokozta a nyomást a sport testületeire, hogy vezessék be a doppingteszteket, a doppingellenőrzést.³ Ezt követően a Nemzetközi Kerékpáros Szövetség és a Nemzetközi Labdarúgó Szövetség is bevezette a doppingellenőrzést a sportágban. A dopping azonban további áldozatokat követelt. 1967-ben az angol Tom Simpson a Tour de France alatt halt meg doppingolás – amfetamin és alkohol – következtében.

Az 1968-as mexikói olimpia volt az első, ahol már kötelezővé tették a doppingvizsgálatokat. A doppingban érdekeltek és a doppingellenőrzés elkezdte a rabló–pandúr küzdelmét. 1974-re, kimutathatóvá vált az anabolikus szteroidok használata a szervezetből a doppingtesztelés során nyert mintából.⁴ A doppingolók új szereket, módszereket kezdtek keresni. Így találtak rá az ún. vérdoppingra, amelyet 1986 óta tiltanak.⁵ Az erythroprotein – EPO – használata 1990 óta tiltott, de a használat kimutatására alkalmas tesztet csak a 2000-es sydney-i olimpiára sikerült kifejleszteni. 1998 óta az inzulin is tiltólistára került.⁶ (A tiltás nem érinti a terápiás alkalmazást.) Az USA-ban kifejlesztett THG nevezhető az első olyan készítménynek, amelyet nem gyógyszerként használtak, hanem kifejezetten a teljesítményfokozást szolgálta.⁷

A doppingellenes küzdelemben egyidejűleg megtalálható a nemzetközi szervezetek, valamint a nemzeti szervek által létrehozott normatív rendelkezések.⁸ 1989. december 16-tól írható alá az Európa Tanács Dopping-ellenes egyezménye, az Anti-Doping Convention, amely 1990. március 1-jétől vált hatályossá.⁹ Az Egyezményt olyan államok is aláírták, amelyek nem tagjai az Európa Tanácsnak. Az egyezmény kiindulópontjává vált a doppingellenes nemzetközi együttműködésnek. Az 1998-ban rendezett Tour de France kerékpárverseny során elképesztő mennyiségű doppingszert találtak a rendőrök. A botrány rávilágított, hogy szükséges egy független, nemzetközi szervezet, amely egységes sztenderdeket hoz létre a doppingellenőrzésben, koordinálja a doppingellenes küzdelmet. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság kezdeményezésére a svájci Lausanne-ban 1999 februárjában doppingellenes konferenciát rendeztek. A konferencia ajánlásának megfelelően 1999. november 10-én megalakult a World Anti-Doping Agency (WADA).¹⁰ A szervezet Koppenhágában, 2003. március 5-én megalkotta a koppenhágai nyilatkozatot, amely WADA Code néven vált ismertté. A kódex doppingellenes küzdelem szabályait foglalja össze. Szövege a körülményeknek megfelelően változik, a WADA konferenciák

³ <http://www.wada-ama.org/en/About-WADA/History/A-Brief-History-of-Anti-Doping/> (2011. január 20.) Továbbiakban: WADA – Doppingtörténelem.

⁴ WADA – Doppingtörténelem.

⁵ WADA – Doppingtörténelem.

⁶ Lukács András: Dopping életre halálra.

⁷ Amerikai doppingbotrány az olimpia fényében <http://www.origo.hu/sport/egveni/20031017amerikai.html> (2011. január 20.).

⁸ Dr. Fazekas Attila, *Sportigazgatási és sportjogi ismeretek* [http://www.bm.gov.hu/web/portal.nsf/0/C918A10C074EDC1FC12574B2003895BA/\\$FILE/JEGYZET_Sportigazgatasi_sportjogi_ismeretek_2009_VEGLEGES.pdf?OpenElement](http://www.bm.gov.hu/web/portal.nsf/0/C918A10C074EDC1FC12574B2003895BA/$FILE/JEGYZET_Sportigazgatasi_sportjogi_ismeretek_2009_VEGLEGES.pdf?OpenElement) (2011. január 17.).

⁹ Anti doping convention CETS No.: 135 <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/135.htm>. (2011. január 17.).

¹⁰ WADA – Doppingtörténelem.

döntéseinek megfelelően.¹¹ A kódexet vette alapul az UNESCO 33. ülészsaka is Párizsban, 2005 októberében, amikor elfogadta a Nemzetközi Doppingellenes Egyezményt.¹² A nemzetközi koordinált, egységes fellépést nagyban segítette a WADA létrehozása. Miután az UNESCO adaptálta a WADA Code rendelkezéseit, lehetőség nyílt a kormányzati szervek, kormányzatok egyszerűbb csatlakozására, a WADA Code adaptációjára a nemzeti jogrendszerekbe. A nemzetközi elem, az egységes fellépés nagyon erős, ellentmondásmentes.

A magyar szabályozás összhangban áll a nemzetközi szabályozással. Korábban az államokkal szemben az fogalmazódott meg elvárásként, hogy a nemzetközi egyezményeket elfogadják, a finanszírozást biztosítsák. Az újabb elvárások már kiterjednek az igazgatási, közjogi (jogszabályalkotás) lehetőségek alkalmazására is a doppingellenes küzdelemben. A nemzetközi egyezményeket a magyar jogrendszer részévé tettük. A hatályos törvényünk rendelkezései szerint a versenyző nem használhat, illetve nem alkalmazhat vagy forgalmazhat – külön jogszabályban meghatározott – tiltott teljesítményfokozó szereket, készítményeket és módszereket, illetve a versenyző köteles alávetni magát a doppingtilalom betartásának ellenőrzésére irányuló vizsgálatnak (doppingvizsgálat).¹³ Az országos sportági szakszövetség érvényesíti a doppingtilalmat.¹⁴ A Magyar Olimpiai Bizottság és a Magyar Paralimpiai Bizottság feladatai között szerepel, hogy az olimpiai/paralimpiai mozgalom eszményének jegyében az érintett ifjúság testi, erkölcsi és kulturális nevelését segítse, a tisztességes játék (fair play) szellemében való versenyzést támogassa, és fellépjen a sportmozgalomra ható káros jelenségek ellen.¹⁵ Az állam feladata, hogy hozzájáruljon a sporttal kapcsolatos önvészélyeztető káros tendenciák (pl. dopping) csökkentéséhez...¹⁶, illetve az állam feladata, hogy korlátozza a sport önvészélyeztető, káros megnyilvánulását és ellenőrizze a doppingtilalom betartását.¹⁷ A törvény felhatalmazza a Kormányt, hogy a doppingtilalomra és a doppingvizsgálatra vonatkozó részletes szabályokat megalkossa.¹⁸ A részletes szabályozást kormányrendelet biztosítja.¹⁹ A kormányrendelet magába foglal mind anyagi, mind eljárási jellegű szabályokat. Kijelöli az eljáró szerveket, szervezeteket, adott esetben a sportszövetségek belső szabályzataira bízva a részletszabályok kidolgozásának lehetőségét. Meghatározza a mintavételre vonatkozó részletes követelményeket, az eljárási rendet, rendelkezik a fellebbezés, a jogorvoslat lehetőségeiről. Egyértelmű felelősségi viszonyokat teremt, bizonyos esetekben objektív felelősséget keletkeztet: a versenyen történő doppingvizsgálat eredményeként a szövetség által megállapított doppingvétség doppingeljárás lefolytatása nélkül az adott versenyen

¹¹ <http://www.wada-ama.org/en/World-Anti-Doping-Program/Sports-and-Anti-Doping-Organizations/The-Code/> (2011. január 20.).

¹² <http://www.wada-ama.org/en/World-Anti-Doping-Program/Sports-and-Anti-Doping-Organizations/The-Code/QA-on-the-Code/> (2011. január 20.).

¹³ 2004. évi I. törvény a sportról (Továbbiakban: Sporttörvény, Hatályos: 2011. január 1–2011. június 30.) 4. §.

¹⁴ Sporttörvény 22. §.

¹⁵ Sporttörvény 38. § (3) d) pont.

¹⁶ Sporttörvény bevezető rész.

¹⁷ Sporttörvény 49. § f) pont.

¹⁸ Sporttörvény 79. § (1) ba) pont.

¹⁹ 55/2004. (III. 31.) Korm. rendelet a doppingellenes tevékenység szabályairól, Továbbiakban: Doppingellenes rendelet.

elért eredmények megsemmisítését vonja maga után, továbbá amennyiben a versenyző a sporteredmény eléréseért díjazást vagy egyéb juttatást, elismerést kapott, azokat köteles visszaszolgáltatni. Ennek a szabálynak az alkalmazása akkor is kötelező, ha a versenyző bizonyítja, hogy a doppingvétség elkövetése tekintetében még gondatlanság sem terheli.²⁰

A kormányrendelet személyi hatálya kiterjed az országos sportági szakszövetségekre, az országos sportági szövetségekre és a fogyatékosok országos szövetségeire (a továbbiakban együtt: szövetség), a Magyar Olimpiai Bizottságra, a Magyar Paralimpiai Bizottságra, a Nemzeti Sportszövetségre és a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetségre (a továbbiakban együtt: sportköztestületek), a verseny- vagy rajtengedéllyel rendelkező sportolóra (szabadidős sportolóra is!), az eltiltás hatálya alatt álló versenyzőre, és az eltiltás leteltét vagy visszavonulását követően a versenyszerű sporttevékenység folytatását bejelentő sportolóra (a továbbiakban együtt: versenyző), a versenyző felkészítésében, illetve irányításában közreműködő sportszakemberekre, valamint a versenyszerű sportban részt vevő sportszervezetekre, illetve a szövetségek versenyrendszerében szervezett versenyekre.²¹ A rendelet személyi hatálya nem terjed ki a nemzetközi sportági szakszövetségek versenyrendszerében szervezett versenyekre. A hatályosság vizsgálata hatásköri megosztást tesz nyilvánvalóvá. Nemzetközi versenyek esetében a nemzetközi doppingellenes szervezet (WADA) rendelkezik hatáskörrel. Ez a területi hatály szempontjából okoz érdekes helyzetet, hiszen a Magyar Köztársaság területén rendezett nemzetközi sporteseményeken is WADA-hatáskört állapít meg. Más kérdés, hogy a Magyar Antidopping Csoport (továbbiakban: MACS) WADA-akkreditációval rendelkezik, nemzetközi elismerés övezi munkáját. A WADA felkérése esetén eljárási, ellenőrzési jogosultsággal rendelkezik nemzetközi versenyeken is. Ugyanakkor a diák- és főiskolai-egyetemi sportszövetségek által szervezett versenyekre nem terjed ki a rendelet hatálya. (A WADA Szabályzat betartása mellett kérhető mintavétel.) Időbeli hatályát tekintve a jogszabály hatályossága irányadó.

A kormányrendelet meghatározza a Nemzeti Doppingellenes Koordinációs Testület (NDKT) összetételét és feladatait, illetve a nemzeti doppingellenes szervezet (NADO) feladatait.²² Az NDKT feladatai:

1. kidolgozza a sportágakra egységesen előírt általános felvilágosítási, nyilván tartási, ellenőrzési és szankcionálási elveket;
2. ajánlásokat tesz a doppingellenes tevékenységre vonatkozó részletes szövetségi szabályok megalkotására, módosítására és azoknak az egységes hazai és nemzetközi szakmai elvekkel, követelményekkel való összehangolására, valamint alapelveire, és ezek megvalósításáról írásban tájékoztatást kérhet az érintett szövetségektől, amelyek kötelesek a tájékoztatásra írásban válaszolni;
3. jóváhagyja a doppingellenes tevékenység programját, amely során:
 - 3.1. elfogadja a vizsgálat-eloszlási tervet, amely végrehajtása során javaslatot tesz a NADO részére a mintavételre történő kijelölés szakmai szempontjaira, illetve indokolt esetben egyes versenyzők kijelölésére,

²⁰ Doppingellenes rendelet 16. § (1)–(2).

²¹ Doppingellenes rendelet 1. §.

²² Doppingellenes rendelet 3. §.

- 3.2. figyelemmel kíséri és értékeli a doppingellenőrzés és szankcionálás jogszabályokkal és nemzetközi követelményekkel való összhangját,
- 3.3. értékeli a szövetségek, sportköztestületek és a NADO doppingellenes tevékenységét és javaslatokat fogalmaz meg fejlesztésükre, kiegészítésükre, módosításukra, különös figyelemmel a jogszabályokkal és a nemzetközi követelményekkel való összhang biztosítása érdekében,
- 3.4. javaslatot tesz a doppingellenes kutatások főbb irányaira;
4. figyelemmel kíséri a nemzetközi doppingellenes szervezetek tevékenységét;
5. együttműködik a doppingellenes tevékenységben részt vevő egyéb szervezetekkel;
6. javaslatot tesz a miniszternek a doppingellenes tevékenységre vonatkozó jogszabályok megalkotására, módosítására és azoknak az egységes hazai és nemzetközi szakmai elvekkel, követelményekkel való összehangolására;
7. ellátja a doppingellenes tevékenységével összefüggő és az alapszabályában meghatározott egyéb feladatokat.

Az NDKT részeként működik az ún. TUE Bizottság, amely dönt a gyógyászati célú mentesség iránti kérelmekről.²³

A NADO a sportért felelős miniszterrel kötött szerződés alapján részt vesz a doppingellenes tevékenységben. A NADO-nak a doppingellenes tevékenységével összefüggésben, a mintavétel és -kezelés során bekövetkező károk megtérítésének fedezésére szolgáló felelősségbiztosítással, ISO nemzetközi szabvánnyal és WADA-akkreditációval kell rendelkeznie.²⁴ A NADO-feladatokat jelenleg a Magyar Antidopping Csoport (MACS) látja el.

A kormányrendelet értelmében *doppingolás*nak minősül a rendeletben meghatározott – egy vagy több – doppingvétség megvalósítása.²⁵

Doppingvétséget követ el a versenyző, ha:

1. a testéből származó mintában jelen van a doppinglistán szereplő tiltott szer, annak származéka vagy markerje;
2. a doppinglistán szereplő tiltott szert vagy tiltott módszert használ, vagy a használatot megkísérli;
3. a mintaszolgáltatási kötelezettséget megfelelő indokolás hiányában – azt követően, hogy arról szabályszerű értesítést kapott – megtagadja vagy elmulasztja, továbbá, ha a mintavétel rendjét nem tartja be, vagy a mintavételt egyéb módon akadályozza;
4. a versenyen kívüli rendelkezésre állásra, ezen belül a tartózkodási helyére vonatkozó információk biztosítására és a doppingellenőrzésen való részvételre vonatkozó, a szövetség dopping szabályzatában meghatározott tájékoztatási követelményeket megszegi;
5. a doppingellenőrzést manipulálja, vagy azt megkísérli;
6. tiltott szert birtokol, vagy azzal rendelkezik, illetve tiltott módszert alkalmaz, kivéve, ha igazolja, hogy gyógyászati célú mentességet élvez;

²³ Doppingellenes rendelet 3/A. § (1) bekezdés.

²⁴ Doppingellenes rendelet 5/A. §.

²⁵ Doppingellenes rendelet 2. § h) pont.

7. tiltott szert jogosulatlanul előállít, megszerez, átad más versenyzőnek vagy sportszakembernek, tiltott módszert kidolgoz, más versenyzővel vagy sportszakemberrel megismertet.²⁶

Doppingvétséget követ el a sportszakember, ha

1. a versenyen kívüli doppingellenőrzés esetén a versenyzővel összefüggésben tiltott szert birtokol, vagy azzal rendelkezik, kivéve, ha igazolni tudja, hogy az a versenyző engedélyezett gyógyászati célú mentességére figyelemmel történik;
2. a tiltott szert a versenyzőnek beadja vagy a tiltott módszert a versenyzővel összefüggésben alkalmazza, a tiltott szert a versenyző vagy más sportszakember részére értékesíti, átadja, tiltott szer vagy módszer alkalmazását egyéb módon lehetővé teszi, illetve ezeket megkísérli;
3. a tiltott szer előállításához, megszerzéséhez, tiltott módszer alkalmazásához segítséget nyújt, abban közreműködik, illetve ezeket megkísérli;
4. a doppingellenőrzést manipulálja vagy azt megkísérli;
5. tudomására jut, hogy a versenyző doppingol, illetve valaki a versenyzőnek a doppingoláshoz segítséget nyújt, és ezt nem jelenti be a szövetségnek.²⁷

A doppingolást csak versenyző vagy sportszakember követheti el. Egyértelmű, hogy a doppingolás esetkora lényegesen bővebb, mint a tényleges tettenéréssel egyenértékű pozitív eredményű doppingteszt.

A doppingellenőrzésre vonatkozó *általános szabályok* szerint a doppingellenőrzés lehet előre bejelentett vagy bejelentés nélküli, és kiterjed minden versenyzőre. Bejelentés nélküli az az ellenőrzés, amelyet előzetes értesítés nélkül végeznek a versenyzőn, és őt az értesítés időpontjától a mintavétel folyamán végig figyelemmel kísérik.²⁸ Doppingellenőrzés tartható a versenyrendszerben szervezett versenyen és versenyen kívüli időszakban.²⁹ Az ellenőrzést akkor is el kell végezni, ha a versenyző a versenytől visszalép, továbbá ha a verseny előtt vagy a versenyen megsérül.³⁰ Az ellenőrzést a versenyző emberi méltóságához fűződő jogainak tiszteletben tartásával kell elvégezni.³¹ Az ellenőrzéshez és a mintavételhez szükséges elkülönített helyiséget, valamint a meghatározott személyi és tárgyi feltételeket – bejelentés nélküli ellenőrzés esetén is – a szövetség, illetve a sportesemény szervezője köteles biztosítani, amit a verseny előtt a versenybírók ellenőriznek.

A tárgyévét megelőző év december 15-ig a sportszövetség összeállítja az általa kezdeményezett doppingellenőrzések éves tervét, amelyet – a tárgyévi versenyeket magában foglaló versenynaptárával együtt – tájékoztatásul megküld a NADO részére.³² A tájékoztatását követően a NADO előkészíti és az NDKT részére minden év január 15-ig megküldi a nyilvántartott vizsgálati csoport ellenőrzéseinek vizsgálat-eloszlási tervét, amely tartalmazza a doppingellenőrzések sportágak közötti megoszlását és azon belül a versenyen és

²⁶ Doppingellenes rendelet 6. § (1) bekezdés.

²⁷ Doppingellenes rendelet 6. § (2) bekezdés.

²⁸ Doppingellenes rendelet 7. § (1) bekezdés.

²⁹ Doppingellenes rendelet 7. § (2) bekezdés.

³⁰ Doppingellenes rendelet 8. § (1) bekezdés.

³¹ Doppingellenes rendelet 8. § (2) bekezdés.

³² Doppingellenes rendelet 10. § (1) bekezdés.

versenyen kívül elvégzendő ellenőrzések arányát.³³ A vizsgálateloszlási tervet az NDKT fogadja el legkésőbb minden év január 31-ig.³⁴

A mintavételi eljárás lényegét és folyamatát a mintavétel előtt a versenyzővel ismertetni kell. Különösen indokolt esetben, a doppingellenőr engedélyével, az általa megjelölt időpontig a versenyző kísérelőjével elhagyhatja a mintavételi helyiséget.³⁵ A mintavételi felszerelésnek eleget kell tennie az egyedi azonosítás, a biztonságos tárolás és a sérthetlenség követelményeinek, valamint a WADA előírásainak. A mérésre szolgáló eszközöket rendszeresen hitelesíteni kell.³⁶ A vizeletminta-vétel lezárt, ellenőrzött mintavételi edénybe történik, az adminisztratív helyiségben tartózkodó ellenőr és tanú jelenlétében. A korrekt vizsgálat végzéséhez legalább 75 ml vizeletre van szükség, amelyből 50 ml-t az „A” feliratú, 25 ml-t pedig a „B” feliratú mintavételi edénybe kell tölteni. A test egyéb szöveteiből történő mintavétel lehetőségét az érintett szövetségnek – a nemzetközi szövetség szabályzatával összhangban – dopping-szabályzatában kell rendeznie.³⁷ Az ellenőrzés eredményének befolyásolása, illetve a csalás elkerülése érdekében a felesleges ruhadarabokat a versenyzőnek le kell vennie. Mindig egy azonos nemű doppingellenőr, és továbbá egy tanú jelenlétét kell biztosítani a vizsgálat során.³⁸ Az ellenőrzésből származó minták elemzése nem csak a doppinglistán szereplő tiltott szerek és tiltott módszerek kimutatására irányulhat, hanem az NDKT által meghatározott olyan szerek (anyagok) elemzése is elvégezhető a versenyzőtől levett mintából, amelyek nem szerepelnek a doppinglistán, de azok visszaélészerű felhasználása észlelhető a sportban. Az utóbbi módon ellenőrzött szerek (anyagok) kimutatása a mintából azonban nem alapoz meg doppingvétséget.³⁹ Az ellenőrzés vizeletminta-vétellel történik. Ha az adott sportág nemzetközi szövetsége azt elfogadta, vérvétel útján is lehet mintát venni ellenőrzés céljából.⁴⁰ A mintavétel és -kezelés részletes szabályaira a nemzetközi követelmények is érvényesek. Az „A” minta pozitív vizsgálati eredményéről, valamint a doppingvétséget megalapozó egyéb magatartásról a NADO haladéktalanul tájékoztatja a versenyzőt, a szövetséget és az NDKT-t, a laboratóriumi jelentés, valamint az ellenőrző nyomtatvány megküldésével.⁴¹ A tájékoztatását követően a sportszövetség köteles 8 napon belül lefolytatni az *előzetes felülvizsgálati eljárást*, amit jegyzőkönyvez. Az előzetes felülvizsgálati eljárásra vonatkozó eljárási rendet a szövetség – a kormányrendelet és a sportág nemzetközi szövetségének vonatkozó szabályzatára figyelemmel – doppingellenes szabályzatában határozza meg.⁴² Az előzetes felülvizsgálati eljárás keretében a szövetség megvizsgálja, hogy a versenyző rendelkezik-e gyógyászati célú mentességgel (TUE-mentesség), illetve a vizsgálat során történt-e nyilvánvaló eltérés a nemzetközi követelményektől.⁴³ Ha az előzetes felülvizsgálati eljárás eredm-

³³ Doppingellenes rendelet 10. § (2) bekezdés.

³⁴ Doppingellenes rendelet 10. § (3) bekezdés.

³⁵ Doppingellenes rendelet 2. számú melléklet 6.2. pont.

³⁶ Doppingellenes rendelet 2. számú melléklet 6.1. pont.

³⁷ Doppingellenes rendelet 2. számú melléklet 6.3. pont.

³⁸ Doppingellenes rendelet 2. számú melléklet 6.4. pont.

³⁹ Doppingellenes rendelet 11. § (2) bekezdés.

⁴⁰ Doppingellenes rendelet 11. § (4) bekezdés.

⁴¹ Doppingellenes rendelet 12. § (1) bekezdés.

⁴² Doppingellenes rendelet 12. § (2) bekezdés.

⁴³ Doppingellenes rendelet 12. § (3) bekezdés.

nyeként megállapításra kerül, hogy a versenyző gyógyászati célú mentességgel rendelkezik, vagy nyilvánvalóan eltértek a nemzetközi követelményektől, a pozitív vizsgálati eredménnyel, valamint a doppingvétséget megalapozó egyéb magatartással járó hátrányos következmények nem alkalmazhatók. Az előzetes felülvizsgálati eljárás eredményéről a jegyzőkönyv megküldésével a szövetség haladéktalanul tájékoztatja az NDKT-t és a NADO-t.⁴⁴

Az a nyilvántartott vizsgálati csoportba tartozó versenyző, aki orvosilag dokumentálható módon olyan betegségben szenved, amely indokolja a doppinglistán szereplő valamely tiltott szer vagy tiltott módszer használatát, *gyógyászati célú mentesség* iránti kérelmet nyújthat be a NDKT TUE Bizottságához.⁴⁵ Nyilvántartott vizsgálati csoport: a felnőtt és a felnőtt alatti első utánpótlás korosztályban a nemzeti válogatott kerettagok, a nemzetközi sporteseményeken induló versenyzők, az országos bajnokságon első három helyezést elérő versenyzők, továbbá az eltiltás alatt álló versenyzők szövetség által összeállított csoportja.⁴⁶

A versenyző és az NDKT – annak TUE Bizottságán keresztül – a gyógyászati célú mentesség kérelmezése, illetőleg elbírálása során a vonatkozó nemzetközi követelmény, valamint az azzal összhangban álló szakmai szabályok szerint köteles eljárni.⁴⁷ A gyógyászati célú mentességre vonatkozó kérelmet – főszabály szerint – a TUE Bizottság annak kézhezvételétől számított 30 napon belül megvizsgálja és határozattal dönt a mentesség megadásáról vagy a kérelem elutasításáról, amelyről a WADA-t tájékoztatni kell.⁴⁸ A nem a nyilvántartott vizsgálati csoportba tartozó versenyző a gyógyászati célú mentesség iránti kérelmét a betegségét igazoló háziiorvosi vagy szakorvosi dokumentációval kezdeményezheti.⁴⁹

Ha az előzetes felülvizsgálati eljárás nem tár fel gyógyászati célú mentességet, vagy olyan nyilvánvaló eltérést a nemzetközi követelményektől, amelyek az „A” jelű minta pozitív vizsgálati eredményét, vagy a doppingvétséget megalapozó egyéb magatartást érvénytelenné tennék, a szövetségnek haladéktalanul tájékoztatnia kell a versenyzőt arról, hogy:

1. az „A” mintája pozitív vizsgálati eredményű;
2. melyik doppingellenes szabályt sértette meg;
3. a versenyző a NADO-tól írásban a szövetség doppingellenes szabályzatában meghatározott határidőig saját költségére kérheti a „B” jelű mintája analizisét; (a kérelem hiányát úgy kell tekinteni, hogy a versenyző lemondott a „B” jelű minta vizsgálatának jogáról);
4. a versenyzőnek, illetve az általa választott külső szakértőnek joga van jelen lenni a „B” jelű minta kinyitásánál és vizsgálatánál;
5. a versenyző a NADO-tól írásban saját költségére kérheti az „A” és „B” jelű mintája részletes laboratóriumi vizsgálati dokumentációját.⁵⁰

⁴⁴ Doppingellenes rendelet 12. § (4) bekezdés.

⁴⁵ Doppingellenes rendelet 13. § (1) bekezdés.

⁴⁶ Doppingellenes rendelet 2. § n) pont.

⁴⁷ Doppingellenes rendelet 13. § (2) bekezdés.

⁴⁸ Doppingellenes rendelet 13. § (3) bekezdés.

⁴⁹ Doppingellenes rendelet 13. § (6) bekezdés.

⁵⁰ Doppingellenes rendelet 14. § (1) bekezdés.

Ha a versenyző „B” jelű mintájának analízise negatív vizsgálati eredményű, a „B” minta analízisének költségét a NADO visszatéríti a versenyző részére, és a versenyző „A” mintájának pozitív vizsgálati eredménye miatt doppingeljárás nem folytatható le, a versenyzővel szemben hátrányos következmények nem alkalmazhatóak.⁵¹

Doppingolás esetén a versenyzővel és/vagy a sportszakemberrel szemben a sportszövetség *doppingeljárás* folytat le.⁵² Doppingeljárás a doppingvétség elkövetésétől számított nyolc éven belül indítható. Külföldön elkövetett doppingvétség esetén a határidőt az eljárás alá vont versenyző vagy sportszakember belföldre történő visszaérkezésétől kell számítani.⁵³ A szövetség a doppingeljárás alapjául szolgáló körülményről való tudomásszerzését követően haladéktalanul köteles megkezdeni és lefolytatni a doppingeljárás.⁵⁴ A doppingeljárás első fokon annak a szövetségnek a doppingbizottsága folytatja le, amelynek sportágában a versenyző a sporttevékenységét folytatja, illetve a sportszakember a szakmai tevékenységét gyakorolja.⁵⁵ A doppingeljárás második fokon a szövetség dopping fellebbviteli bizottsága folytatja le.⁵⁶ A doppingeljárásban a sportért felelős miniszter – a gyakorlatban képviselője útján – tanácskozási joggal részt vesz. A doppingeljárás lezáró jogerős határozatot a szövetség 5 napon belül megküldi a sportért felelős miniszter és az NDKT részére.⁵⁷

A sportszövetség a doppinglista, valamint a doppingolás körülményeinek figyelembevételével a versenyzőre a versenyrendszerben szervezett versenyen való részvételtől eltiltás (1 évtől a végleges eltiltásig terjedhet.) *büntetést* szabhatja ki.⁵⁸ E mellett az ideiglenes vagy végleges átigazolásból legfeljebb két év időtartamú kizárás büntetés, a sportszövetség által adott kedvezmények legfeljebb egy év időtartamra történő megvonása, illetve legfeljebb a hivatásos sportoló sporttevékenységből származó előző évi nettó átlagjövedelmének hathavi összegét meg nem haladó pénzbüntetés szabható ki.⁵⁹ A szövetség a sportszakemberre a sportszakmai tevékenységben történő részvételtől eltiltás (2 évtől a végleges eltiltásig terjedhet.) büntetést szabhatja ki.⁶⁰ E mellett a sportszövetség által adott kedvezmények legfeljebb egy év időtartamra történő megvonása, legfeljebb a sportszakember szakmai tevékenységből származó előző évi nettó átlagjövedelmének hathavi összegét meg nem haladó pénzbüntetés szabható ki.⁶¹ Amatőr sportolóra vagy ingyenes megbízási szerződés alapján tevékenykedő sportszakemberre pénzbüntetés nem szabható ki.⁶²

⁵¹ Doppingellenes rendelet 14. § (2) bekezdés.

⁵² Doppingellenes rendelet 15. § (1) bekezdés.

⁵³ Doppingellenes rendelet 15. § (6) bekezdés.

⁵⁴ Doppingellenes rendelet 15. § (2) bekezdés.

⁵⁵ Doppingellenes rendelet 15. § (3) bekezdés.

⁵⁶ Doppingellenes rendelet 15. § (4) bekezdés.

⁵⁷ Doppingellenes rendelet 15. § (5) bekezdés.

⁵⁸ Doppingellenes rendelet 17. § (1) – (2) bekezdés.

⁵⁹ Doppingellenes rendelet 17. § (3) bekezdés.

⁶⁰ Doppingellenes rendelet 18. § (1) – (2) bekezdés.

⁶¹ Doppingellenes rendelet 18. § (4) bekezdés.

⁶² Doppingellenes rendelet 18. § (5) bekezdés.

A magyar szabályozás szigora megfelel a WADA Code előírásainak. Sőt, a tiltólistán nem szerepelő szerekre irányuló vizsgálati lehetőséggel még szigorúbbnak is mondható. Az eljárási és felelősségi szabályok egyértelműen tisztázták. A szankciórendszer új elemmel lenne bővíthető, ha az olimpiai járadékra jogosultságra érdemtelenné válás esetkora bővülne doppingvétség elkövetésének megállapításával.⁶³ Ami még kritikaként említhető, az a magyar sport alapjait érinti, nem szűkíthető a doppingellenes kormányrendelet hiányosságára. A magyar sportközvélemény és sportjogi szabályozás egyértelműen versenysport-, élsportcentrikus. Ebből fakad, hogy a sportjogi szabályozás, valamint a doppingellenes küzdelem jogszabályi keretei nem ölelik fel a létszámát tekintve lényegesen nagyobb népességet, a rekreációs sporttevékenységet végzők körét. Meggyőződésem, hogy a doppingszerek társadalmi veszélyessége nem is a versenysport területén a legszámottevőbb. Sokkal inkább jelent kihívást a hétköznapi hobbisportolók, különösen a fiatalok életminőségére, egészségi állapotára kifejtett negatív hatása miatt. A fitness-termekben, testépítő termekben a gyorsabb izomzatnövekedést serkentő szerekhez lehet jutni. Mivel már léteznek nem gyógyszer minősítésű készítmények, így a jelenlegi szabályozás nem biztosít semmilyen eljárási, szankcionálási lehetőséget.

Már korábban felvetődött és jelenleg is napirenden van a kérdés, hogy a doppingellenes küzdelem eredményesen folytatható-e pusztán magánjogi szabályozás keretei között. Álláspontom szerint a küzdelem hatékonyabb és eredményesebb lehetne, ha a büntetőjog kínálta eszközrendszert is igénybe lehetne venni. A magyar doppingellenes küzdelemben külön említést érdemel az 1998. évi LXXXVII. törvény a büntető jogszabályok módosításáról. 1999. március 1-jei hatállyal bevezetésre került a „Visszaélés teljesítményfokozó szerrel vagy módszerrel” (283/B. §) bűncselekmény törvényi tényállása. Ezt a rendelkezést a 47/2000 (XII. 14.) AB határozat 2000. december 14-től – alkotmányellenessége miatt – hatálytalanította és egyben elrendelte a vonatkozó paragrafus alapján lefolytatott és jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát, amennyiben az elítélt még nem mentesült a hátrányos következmények alól.

Az Alkotmánybíróság indoklásában hivatkozott korábbi határozatára: Az Alkotmánybíróság a a büntetőjogi tényállásokkal szemben – többek között – a következő mércét állította: „Az alkotmányos büntetőjog követelményei szerint a büntetőjogi szankció kilátásba helyezésével tilalmazott magatartást leíró diszpozíciónak határozottnak, körülhatároltnak, világosan megfogalmazottnak kell lennie. Alkotmányossági követelmény a védett jogtárgyra és az elkövetési magatartásra vonatkozó törvényhozói akarat világos kifejezésre juttatása. Egyértelmű üzenetet kell tartalmaznia, hogy az egyén mikor követ

⁶³ Sporttörvény: 59. § (1) Harmincötödik életévének betöltését követő év január 1. napjától kezdődően élete végéig olimpiai járadékra (a továbbiakban: járadék) jogosult az a magyar állampolgár, aki a magyar nemzeti válogatott tagjaként akár egyéni számban, akár csapattagként:

a) a NOB által szervezett nyári vagy téli olimpiai játékokon vagy a FIDE által szervezett Sakkolimpián, illetve

b) 1984-től kezdődően Paralimpián vagy a Siketlimpián első, második vagy harmadik helyezést ért el

(5) Érdemtelen és nem részesül járadékban az a jogosult, aki

a) büntetett előéletű,

b) büntetlen előéletű, de akit a bíróság bűncselekmény elkövetése miatt elítélt.

el büntetőjogilag szankcionált jogsértést. Ugyanakkor korlátoznia kell az önkényes jogértelmezés lehetőségét a jogalkalmazók részéről. Vizsgálni kell tehát, hogy a tényállás a büntetendő magatartások körét nem túl szélesen jelöli-e ki és elég határozott-e.”⁶⁴ Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint: „A Btk. 283/B. § (1)–(4) bekezdései a fent kifejtett alkotmányossági követelményeknek nem felelnek meg, mert a törvényi tényállás egyes elemei bizonytalan jogfogalmakat tartalmaznak.”⁶⁵ Bizonytalan jogfogalmaknak minősítette az Alkotmánybíróság:

- a „nemzetközi egyezmény előírásainak” megszegése, mint büntethetőségi előfeltételt;
- a „nemzetközi szervezet előírásainak” megszegése, mivel nem derül ki, hogy milyen szervezetről, milyen tartalmú előírásokról van szó, a tilalom milyen módon válik megismerhetővé, miként közlik azt a büntető jogszabály címezettjeivel;
- a fentivel megegyezik a „hatósági előírás” megszegése, mivel a törvényi tényállás nem határozza meg e fogalom tartalmát, következésképpen nem állapítható meg, hogy a jogalkotó milyen hatóságra és előírásra gondolt;
- a „jogszabály előírásának megszegése” mint a büntetőjogi felelősség megállapításának alapja és előfeltétele elvileg helyes, de ez a fogalom túlságosan tág, mert a magyar jogrendszerben szereplő valamennyi jogszabályt – beleértve az alacsonyabb szintű és a helyi jogszabályokat is – felöleli.

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az indítvány által támadott büntető jogszabály törvényi tényállásának a fenti hiányosságai tehát olyan jogbizonytalanságot eredményeznek, amelyek nem egyeztethetők össze a jogállamiság követelményeivel.

Ugyanakkor az Alkotmánybíróság arra is rámutatott, hogy a versenysport törvényi meghatározása már nem hatályos, a támadott büntetőjogi törvényi tényállás általában a „sporttevékenység” körében tekinti megvalósíthatónak a büntetendő magatartásokat. Ebből következik, hogy a büntetendő magatartás elvileg nemcsak a hivatásszerűen vagy versenyszerűen folytatott, hanem szinte valamennyi, hobby-jellegű, vagy iskolai és szabadidős sporttevékenység keretében is megvalósulhat, illetve a szankcionálás ezekre is kiterjeszhető lehetne. A potenciális elkövetői kör tehát tetszőleges jogértelmezés szerint kiterjeszhető vagy szűkíthető. Ez a jogbizonytalanság is ellentétben áll a jogállamiság követelményével.

Az Alkotmánybíróság azt is kifejtette, hogy „a teljesítményfokozó szerek használata, előállítás, forgalmazása, kereskedelme stb. a versenyszerű vagy hivatásszerű sporttevékenység körében, illetve ezekkel összefüggésben olyan, társadalomra veszélyes magatartásként jelentkezhet, amely büntetőjogi szankcionálást igényel. Az ilyen büntetőjogi szankcionálás önmagában nem alkotmányellenes, ezért a jogalkotó – az alkotmányos büntetőjog keretein belül – nincs elzárva a megfelelő büntető jogszabályok megalkotásától. A jelenleg hatályos büntetőjogi norma tehát csupán az ismertett alaki hiányosságok okából tekintendő alkotmányellenesnek.”⁶⁶

⁶⁴ 30/1992. (V. 26.) AB határozat.

⁶⁵ 47/2000 (XII. 14.) AB határozat.

⁶⁶ 47/2000 (XII. 14.) AB határozat.

A büntetőjogi szankcionálás lehetőségének megteremtése nem a szankciórendszer szigorítása, a fenyegetettség miatt eredményezne alapvető változást. Leginkább a felderíthetőség területén jelenthetne új lehetőségeket, a rendőrségi nyomozás, adott esetben a titkos adatgyűjtés lehetőségével. Egyidejűleg adósnak érzem az egyértelmű válasszal a versenysport világát is a kérdésre: doppingolni vagy lebukni tilos? Nem hiszek a magányos elkövető teóriában...

A tanulmány megállapításainak összegzése: a sportbéli csalás, dopping már az ókori görögöket sem kímélte. Az újkori sporttörténetben, az olimpiai játékokon – feltehetően nagyrészt a kimagasló nemzetközi figyelem és a megszerzhető jelentős anyagi javak miatt – nagy a kísértés a csalásra, annak ellenére, hogy az ellentétes a sport, az olimpiai mozgalom alapelveivel, szellemiségével. A magyar doppingellenes küzdelem szabályozása egyértelmű, megfelel a nemzetközi elvárásoknak, helyenként azoknál szigorúbb. A doppingellenőrzés folyamata, gyakorlata nemzetközileg elismert színvonalú. Ugyanakkor a magyar sport versenysport-, élsportcentrikusságának jegyei felismerhetők a doppingellenes tevékenység szabályairól szóló 55/2004. (III. 31.) Korm. rendelet rendelkezéseiben is. A szankciórendszer bővítése indokoltnak tűnik az olimpiai járadékra érdemtelenné válás lehetőségével. A büntetőjogi szabályozás a felderítettségi mutatókban jelenthetne előrelépést. Segíthetne abban is, hogy ne a sportoló legyen az egyedüli megnevezett „bűnös” egy-egy doppingeset kapcsán.